

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Південноукраїнський центр професійного розвитку керівників та фахівців
соціономічної сфери

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ В АКАДЕМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

***Всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю
06 червня 2026 року***

ОДЕСА

DOI: <https://doi.org/10.24195/CriticalThinking2026>

УДК: 378:159.955

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Музиченко Ганна В'ячеславівна - доктор політичних наук, професор, проректор з наукової роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Койчева Тетяна Іванівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, в.о. першого проректора з навчальної та науково-педагогічної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Ольга ЗБАРСЬКА (Olga Zbarskaya) - доктор наук, експерт у галузі креативного потенціалу людини, член академії ACSW, член The Textbook & Academic Authors Association, засновник та президент компанії «OZCREDO», автор книг та підручників.

Черненко Наталія Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітнього менеджменту та публічного управління Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Папач Ольга Іванівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри математики і методики її викладання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Дерік Ілона Морисівна - кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Листопад Олексій Анатолійович - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

*Рекомендова вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол №15 від 25 червня 2026 року.)*

Рецензенти:

Княжева Ірина Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

педагогіки та інших галузей. Такий курс має бути орієнтований на практичне застосування знань, розвиток умінь аналізувати інформацію, аргументовано відстоювати власну позицію та розпізнавати маніпуляції.

Запропонована структура курсу передбачає поетапне формування відповідних компетентностей. Перший модуль доцільно присвятити засвоєнню принципів академічної доброчесності, ознайомленню з її цінностями та правилами. Другий модуль має охоплювати основи критичного мислення у повсякденному житті, зокрема аналіз логічних помилок і формування навичок постановки запитань. Третій модуль спрямований на розвиток критичного мислення у професійній та науковій діяльності, включаючи роботу з джерелами, аргументацію та розмежування наукового і псевдонаукового знання.

Важливою умовою ефективності такого курсу є використання інтерактивних методів навчання, що передбачають активну участь студентів у навчальному процесі. Доцільним є застосування дискусій, аналізу ситуацій, тестових завдань, письмових робіт та інших форм, які стимулюють самостійне мислення. Особлива увага має приділятися створенню сприятливого психологічного середовища, що сприяє відкритому обміну думками та розвитку інтелектуальної автономії студентів.

Практична реалізація курсу передбачає також проведення педагогічного експерименту, спрямованого на оцінювання рівня сформованості критичного мислення у здобувачів освіти. Для цього можуть використовуватися тестування, анкетування та інші методи збору даних. Отримані результати дозволять скоригувати зміст і методику викладання курсу, а також визначити його ефективність.

Таким чином, впровадження системного курсу з критичного мислення та академічної доброчесності є важливим кроком на шляху модернізації вищої освіти України. Це сприятиме формуванню у здобувачів освіти здатності до самостійного мислення, відповідального прийняття рішень і критичного аналізу інформації, що, у свою чергу, забезпечить підготовку конкурентоспроможних фахівців і розвиток суспільства в цілому.

Список використаних джерел:

1. Сидорова А. В. Статистичний аналіз викликів і трендів економічної кризи. Економіка і організація управління. 2017. № 1 (25). С. 52–58.
2. Критичне мислення: освітня платформа. URL: <http://www.criticalthinking.expert/> (дата звернення: 28.04.2026.)
3. Про вищу освіту: Закон України від 1.07.2014 р. (редакція від 01.01.2018 р.) №1556-VII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 28.04.2026.)

**КАЛИТА-ВЛАСЮК Ольга Ярославівна,
ГОЛУБЄВА Марія Олександрівна**

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ЕКОЛОГІЇ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ФРАНЦІЇ

Вступ. Стан розвитку сучасної вищої освіти можна, з одного боку, охарактеризувати як поєднання класичних прийомів, методів навчання та інноваційних підходів та технологій, з іншого боку, величезним обсягом інформації, який «поглинає» мозок студента/ки. У цьому аспекті розвиток критичного мислення у сучасного студентства виступає необхідною педагогічною умовою формування майбутнього фахівця. Такий професіонал буде здатний до знаходження оптимальних рішень, адекватному аналізу професійних кейсів, критичної оцінки при виникненні проблем професійного спрямування та самовдосконалення. Тому, проблема розвитку критичного мислення майбутніх фахівців в різних видах діяльності досі актуальна. Дослідження поняття «критичне мислення» має вагому та значну історію в педагогіці та психології. Зміст, функції, закономірності розвитку та застосування цього поняття в різних сферах людської діяльності досліджували зарубіжні та вітчизняні науковці: В. Біблер, П. Блонський, А. Брушлинський, Д. Вількеєв, Дж. Гілфорд, І. Ільясів, З. Калмикова, І. Лернер, М. Скаткін, О. Лук, О. Матюшкін, М. Махмутов, С. Рубінштейн, Б. Теплов, В. Шубинський та інші. Низка науковців присвятила дослідження формуванню та розвитку критичного мислення учнів/учениць у навчальній діяльності в середній школі (Ш. Амонашвілі, С. Векслер, В. Козаков, В. Крутецький, Г. Липкіна, Ф. Мінкіна, Л. Рибак, В. Синельников та інші). А. Авершин, О. Бандуревич, С. Романова, М. Скорик, С. Терно, Т. Хачумян [1; 2; 3; 4; 5; 6; 7] та інші присвятили власні наукові розвідки проблемі формування та розвитку критичного мислення у здобувачів вищої освіти. Цей процес поступово сприяє заміні традиційної догматичної передачі освітньої інформації до критично-оціночної діяльності у закладах вищої освіти (далі - ЗВО). Більшість вітчизняних ЗВО сьогодні впроваджують цю інноваційну освітню парадигму. Незважаючи на це, наразі відкритим залишається питання розвитку критичного мислення майбутніх фахівців з екології. І тут ми можемо скористатися також досвідом підготовки таких фахівців у ЗВО ФРАНЦІЇ. Мета роботи – теоретично дослідити створення педагогічних умов для розвитку критичного мислення майбутніх фахівців з екології у ЗВО ФРАНЦІЇ. Виклад основного матеріалу. Система вищої освіти у Франції базується на загальноєвропейській Болонській системі та є багатоступеневою. Система французької вищої освіти поєднує державні (Publique) університети та елітні спеціалізовані заклади (Grandes écoles). У Франції до основних видів ЗВО можна віднести Державні університети (Universités), Вищі школи (Grandes écoles), Спеціалізовані школи. Різноманітний діапазон спеціальностей пропонують найпоширеніші заклади – Державні університети (Universités). Існують також й вузькопрофільні престижні ЗВО в

галузі управління, інженерії та бізнесу для підготовки еліти – Вищі школи (Grandes écoles). Професійна підготовка фахівців у галузі мистецтва, архітектури, дизайну відбувається у Спеціалізованих школах. Як і в Україні, так і у Франції існує певна структурованість системи вищої освіти. Французька система носить назву Система LMD. Суть її така: на бакалавраті (Licence) навчання триває в середньому 3 роки після закінчення загальноосвітньої школи; магістратура (Master): навчання можливе лише після закінчення бакалаврату, в середньому триває 2 роки, але є опційним і здебільшого обирається здобувачами після отримання певного трудового досвіду за обраною спеціальністю. Докторантура/PhD (Doctorat): тут йдеться про науково-дослідні програми тривалістю від 3 до 6 років. У французьких ЗВО підготовка майбутніх екологів здійснюється у класичних державних університетах і в елітних Вищих школах (Grandes Écoles). Зрозуміло, що вибір ЗВО залежить від того, чи бажає фахівець займатися у майбутньому фундаментальною наукою, чи хоче присвятити власну професійну діяльність практичному напрямку (різноманітним екологічним технологіями, інженерному менеджменту, інноваційним розробкам з безпеки довкілля та т. ін.). Низка провідних французьких ЗВО посідають найвищі місця у світових рейтингах за напрямом підготовки «Екологія та науки про довкілля». Наприклад, Університет Монпельє (Université de Montpellier) – провідний лідер у галузі екології. Тут готують магістрів із еволюції та біорізноманіття із доступом до середземноморських дослідницьких станцій. В Університеті Сорбонна (Sorbonne Université) відбувається підготовка магістрів за напрямками: біорізноманіття, екологія, еволюція; додатково готують здобувачів за спеціалізацією наук про клімат за участю вчених Міжурядової групи експертів із зміни клімату (далі - МГЕЗК) (IPCC - англ. Intergovernmental Panel on Climate Change). МГЕЗК є провідною міжнародною організацією, що створена для оцінки наукових знань, пов'язаних зі зміною клімату на нашій планеті. Університет Париж-Сакле (Université Paris-Saclay) надає професійну підготовку з комплексної програму «Біосфера». Суть програми полягає в тому, щоб на базі спостереження та лабораторних аналізів на місцях змодельовати адекватну екосистем. Університеті PSL (Université PSL) надає підготовку майбутнім екологам, яка сфокусована на дослідженнях довкілля на різних рівнях та включає інші компоненти (наприклад, École Normale Supérieure). У Франції інженерні та спеціалізовані школи (Grandes Écoles) готують фахівців-практиків. Такі фахівці можуть впроваджувати екологічні стратегії на виробництві та у бізнесі. До провідних напрямів практичної підготовки майбутніх-екологів у французьких ЗВО наразі можна віднести: • управління водними ресурсами, відходами (університет – AgroParisTech); • вирішення технологічних викликів (університет – École Polytechnique); • захист водних ресурсів, планування територій (університеті – ENGEES); • переробка відходів, якість повітря (університеті – UniLaSalle Rennes). Як проходить в освітньому процесі ЗВО формування та розвиток критичного мислення майбутніх фахівців з екології у Франції. Це

залежить від форми проведення заняття, індивідуального підходу в організації навчального процесу, особливостей оцінювання пізнавальної діяльності студентства у французьких ЗВО, і, головне, в широкій практичній підготовці на базі європейських дослідних лабораторій та центрів з екології та т.ін. Говорячи про форми проведення заняття, обов'язково слід відмітити інтерактивні вправи, семінари, дебати, вебінари, проєктивні методики та т.і. При такій формі освітньої комунікації забезпечується активне обговорення конкретних теоретичних положень, аргументів, теорій, підходів, позицій тієї чи іншої сторони. У такий спосіб відточується вміння знаходити, аналізувати, порівнювати та верифікувати інформацію. Це – складові процесу формування та розвитку критичного мислення. Забезпечення ідивідуального підходу в організації навчального процесу передбачає те, що студентство має можливість отримати індивідуальні консультації від тьюторів, лекторів, наставників під час виробничої практики із змісту есе, колективних проєктів, письмових робіт та курсових завдань. Однак, слід відмітити, що пізнавальна діяльність французького студентства взагалі, та майбутніх екологів зокрема, спирається на систематичну планомірну самостійну роботу на базі доступу, перш за все, до електронних бібліотек. У сучасних умовах організації навчального процесу зрозуміло, що поточні завдання можуть виконуватися як офлайн, так і онлайн. Однак, у французьких ЗВО захист колективних проєктів, курсових, бакалаврських, магістерських робіт та кваліфікаційні іспити (для того, щоб отримати диплом) часто-густо вимагають особистої присутності чи в університеті, чи в екзаменаційних центрах. Процес розвитку критичного мислення при цьому передбачає вміння вести наживо наукову дискусію, доповідаючи контекст кваліфікаційної роботи, та грамотно відповідаючи на запитання опонентів, членів комісії. Висновки. Дослідження розвитку змісту терміну «критичне мислення» носить історичний характер. У сучасних умовах загальної діджіталізації всіх сфер життєдіяльності людей особливо актуальною постає проблема розвитку критичного мислення студентства. Система вищої освіти у Франції та в Україні збігаються за основними критеріями, ґрунтуючись на основних положеннях Болонського процесу. Розвиток критичного мислення майбутніх фахівців з екології в ЗВО Франції базується на сучасних формах проведення заняття, у міцному зв'язку теорії та практики, в упровадженні індивідуального підходу в організації навчального процесу, особливостях оцінювання пізнавальної діяльності студентства та т.і. Формуючи такий рівень освітньої профільної підготовки майбутніх фахівців з екології, французькі ЗВО посідають найвищі місця у світових рейтингах за напрямом підготовки «Екологія та науки про довкілля». Останнє залежить також і від того, що послідовно створюються педагогічні умови для психологічно грамотного формування та розвитку критичного мислення у здобувачів вищої освіти Франції. Подальшого дослідження потребує аналіз освітніх Програм із підготовки майбутніх екологів у французьких ЗВО з метою визначення шляхів їхнього професійного саморозвитку та

самовдосконалення; порівняльний аналіз освітніх Програм із підготовки майбутніх фахівців з екологів на бакалавраті та на магістеріумі в Україні та у Франції. Збір основних матеріалів, особливо із франкомовних джерел, написання тексту виконала О. Я. Калита, загальна редакція – М. О. Голубєва. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Наше дослідження виконувалося в рамках наукової теми кафедри психології та педагогіки НаУКМА «Психологічні умови та механізми функціонування особистості в реаліях сучасного українського суспільства». Реєстраційний номер в УкрІНТЕІ: 0121U114361. Науковий керівник – проф. В. М. Чернобровкін.

Список використаних джерел:

1. Авершин А. О., Яковенко Т. В. Формування критичного мислення у студентів інженерно-педагогічних ВНЗ. Проблеми інженерно-педагогічної освіти : збірник наук. пр. Харків : УПА, 2009. Вип. 24–25. С. 238–246. URL: <http://repo.uipa.edu.ua/jspui/handle/123456789/793>
2. Бандурович Т. М. Використання технології критичного мислення як засобу створення творчого мікроклімату на уроці світової літератури. Освітній інтернет-навігатор : науково-методичний інтернет-журнал. URL: <http://oin.in.ua/vykorystannya-tehnolohiji-krytychnoho-myslennya-yakzasobu-stvorennya-tvorchoho-mikroklimatu-na-urotsi-svitovoji-literatury>
3. Романова С., Денисевич О. Розвиток критичного мислення особистості як проблема сучасної освіти Вісник національного авіаційного університету. Серія «Педагогіка, психологія». 2009. № 2. С. 113–118. URL: <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/VisnikPP/article/view/2124/2115>
4. Скорик Ю. М. Критичне мислення педагога як освітня технологія. Вісник Черкаського університету. Серія «Педагогічні науки». 2016. Вип. 2. С. 120–124.
5. Терно С. О. Теорія розвитку критичного мислення (на прикладі навчання історії) : посібник для вчителя. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2011. 105 с.
6. Хачумян Т. І. Поняття «критичне мислення» та його сутність у психолого-педагогічній науці. Теоретичні питання культури, освіти та виховання : зб. наук. пр. Київ : ВЦ КНЛУ, 2003. Вип. 24. Ч. 2. С. 171–177.
7. Хачумян Т. І. Формування критичного мислення студентів вищих навчальних закладів засобами інформаційних технологій : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09 / Хачумян Тетяна Іванівна ; Харківський національний педагогічний ун-т ім. Г. Сковороди. Харків, 2005. 221 с.

КАЛЮЖНА Юлія Іванівна

**ФІЛЬМИ ЯК ІМЕРСИВНИЙ МЕТОД НАВЧАННЯ ТА ФОРМУВАННЯ
КРЕАТИВНОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ-ПОЛІТОЛОГІВ**

Intercultural Communication (Based on Chinese Language Material)	мислення в міжкультурній комунікації (на основі китайськомовного матеріалу)	
Ivanna Zaremska Development of critical thinking of higher education students in classes on the course "Foreign Language for Professional Purposes"	Заремська Іванна Розвиток критичного мислення здобувачів вищої освіти на заняттях із курсу «іноземна мова за професійним спрямуванням»	116
Dmytro Zdebskyi Critical thinking as a professional competence of a polygraph examiner	Здебський Дмитро Критичне мислення як професійна компетентність поліграфолога	119
Nataliia Zelisko Critical thinking as a tool for validating business models in the digital environment	Зеліско Наталія Критичне мислення як інструмент валідації бізнес-моделей у цифровому середовищі	122
Roksoliana Zozuliak-Sluchykh The role of critical thinking in the professional training of future social professionals	Зозуляк-Случик Роксоліана Роль критичного мислення у професійній підготовці майбутніх фахівців соціальної сфери	127
Maryna Kabysh Development of critical thinking in higher education institutions in Ukraine	Кабиш Марина Розвиток критичного мислення у закладах вищої освіти України	129
Olha Kalyta-Vlasiuk, Mariia Holubieva Developing critical thinking among future environmental professionals in higher education institutions in France	Калита-Власюк Ольга, Голубєва Марія Розвиток критичного мислення майбутніх фахівців з екології в закладах вищої освіти Франції	131
Yuliia Kaliuzhna Films as an immersive method of learning and shaping creative thinking in political science students	Калюжна Юлія Фільми як імерсивний метод навчання та формування креативного мислення студентів-політологів	135
Viktor Kasianchuk Comparative effectiveness of traditional rehabilitation and VR\AR technologies	Касянчук Віктор Порівняльна ефективність традиційної реабілітації та VR\AR технологій	140
Yuliia Kerpatenko Critical and creative thinking: teaching higher education students to analyze information from	Керпатенко Юлія Критичне та креативне мислення: навчання здобувачів закладів	143